

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

Bombyx in Ænigmate.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

fus vero sic, ut sit necne intus aliquis, cerni non possit? Age firmitas quanta irrupentibus ventis, qua puluerum mole degrauante? latitudo telæ sæpè inter duas arbores, cum exercet artem & discit texere: longitudo fili à culmine, ac rursus à terra per illud ipsum veluti reciprocatio, subitque pariter ac fila deducit. Cum verò captura incidit, quàm vigilans & paratus ad cursum? licet extrema hæreat plaga, semper in medium currit, ex quo sic maximè totum concutiendo implicet. Scissa protinus reficit ad polituram faciens. Namque & lacertarum carulos venantur. Hos primùm telà inuoluentes, & tunc demum labravtraque morsu apprehedentes, amphitheatrali spectaculo cum cõtingit. Sũt & ex eo auguria. Quippe incremento amium futuro telas suas altius tollunt, ijdem fereno non texunt, nubilo texunt, ideoque multæ araneæ imbrium signa dant.

GVLEX ET PVLEX.

Ex D. Augustino enarr. in
Psalm. 148.

Descriptio LXXIII.

Q Vis disposuit membra pulicis & culicis, ut habeant ordinem suum, habeant vitam suam, habeant morum suum. Vnam bestiosam breuem minutissimam considera quam volueris. Si consideres ordinem membrorum ipsius, & animationẽ vitæ, qua mouetur, pro se fugit mortem, amat vitam, appetit voluptates, deuittat molestias, exerit sensus diuersos, viget in motu congruo sibi. Quis dedit aculeum culici quo sanguinem fugat? Quàm tenuis fistula est qua sorbet? Quis disposuit ista? quis fecit ista? ex paucis, in minimis lauda magnum.

VERMIS INDICVS.

Ex D. Ambrosio Hexam. lib. 5.
cap. 23.

Descriptio LXIV.

Vide Plin.
li. 11. c. 23.

FERRUR hic corniger vermis, conuerti pri-

mum in speciem Erucæ, atque in eam mutari naturam, inde processu quodam fieri Bombylius: nec eam tamen formam, figuramque custodit, sed laxis & laetioribus folijs videtur pennas assumere. Ex huius folijs mollia illa Seres depectunt vellera, quæ ad vsus sibi proprios diuites vèdicarũt. Sed ego plenus in pictura ænigmati, eius naturam sum persecutus.

BOMBYX IN

Ænigmati.

ANIMAL vobis in hac tabella depinximus (Principes illustrissimi, cæterique auditores ornatissimi) sine carne, sine sanguine, ossibus, venis, arterijs, nervis, intestinis, oculis, auribus, pilis, squammis, spinis, quid hoc monstri est? Ne vos diu morer, Bombyx est, Bombyx, inquam, laboriosus opifex, & nendis regum vestibus natus. O naturæ audacis opus! quis nõ mireretur? quis non obstupescat ex tenui temine primùm nasci vermiculum ænigmati tam minutum, ut penè oculorum fugiat aciem? hunc in Erucam paulatim grandescere, ex Eruca fieri Bombylium, diuinum planè artificem: quem vbi puro elegantique domicilio acceptum, & albæ morionidibus saginatum, per genistarum scabritiem emisit, postquam pabuli satietas est, vère incipit, & ex suis visceribus diductos florum tractus effundere, quibus sibi ouata figura domiciliũ constituit, quo nec Castor & Pollux, nec eorum soror Helena pretiosiore videntur excepti. Itaque nec Porphyrogenitis inuidet, nec ijs regum pusionibus, quos aiunt collucentes margaritis cunas habuisse, in hac sericea domuncula delitescit Bombylius, quasi puellus in vtero matris confixus, & artes meditatatur admirandas. Absoluto demum lanificio, post 40. diem ex Bombyce subnascitur Papilio cotinutus vermis, & quatuor alis pennatus, quem ex eis carceris aurei quasi septis emicare certamus in aere, ex hoc ne cydalo vermium progenatur semen, quibus noua subinde animalculorum soboles affluit. Desineau pauca (auditores) naturam vermiculi, de quo magna est inter viros doctos controuersia, fueritne sæculis antiquis nostris ignotus regionibus, an à Iustiniani temporibus, ut narrat Procopius, tantum Euiopæ cepit bom-

6.144.9. bombycina vestis innoscere. Hanc Alexander Neapolitanus probat sententiam, quam & Alciatus nobilis Iuriscultus amplectitur, Ieuem, vt arbitror, ob causam: quod enim apud antiquos libram serici, auri pensatam libra legit apud Vopiscum, nostro autem seculo non sit eadem pretij ratio, species putat esse disparatas. Verum quis non videt rerum earundem pro temporum varietate aestimationem longè aliam esse, vt nihil inde roboris capiat argumentum. Marsilius Cagnatus ad Aloysium Iuriscultum obseruat. lib. 4. cap. 11. quod ab istis libatum fuerat, tradit longè copiosius, & acriter defendere conatur, Vermem nostram antiquis inuisum atque ignotum fuisse. Admouet autem nobis robustas, vt arbitrat, ex Plinio machinas. Nam si hic Bombyx, qui nunc promiscuè notus est omnibus, apud veteres extat scriptores, vel certè Assyrius est, vel Cous, qui ambo describuntur à Plinio lib. 11. cap. 22. & 23. Assyrius esse nullo modo potest; quid enim nostro vermiculo cum midis Iuteis, quos hic dicitur fingere tanta duritia, vt spiculis perforari vix possint? Quid quod & in his ceras largius quam apes facit? hoc à nostro tam alienum est, quam volatus à bove. Cous fortè erit: at enim nasci tradunt ex cupressi, terebinthi, fraxini, quercus florem imbribus decussum terræ halitu animante, fieri autem primò Papilionem paruum nudumque, mox frigorumpatentia villis inhorrescere, pedu deinde alperitate radere foliorum lanuginem in vellera. Quid habent ista cum nostro vermiculo commune? Hæc omnia pluribus Cagnatus prosequitur non inerudite. Sed tamen quantum voluerint, reclamant, non discedimus ab Isidori & Bayfi castis, qui Bombycem nostrum etiam expressum putant à Plinio, quanquam modico verborum temperamento hæc assertio videtur indigere. Qui putant alium esse ab antiquorum bombyce vermem nostrum, non mediocriter errant. Qui à veteribus eundem planè descriptum atque enucleatum existimant, in alium impingunt scopulum. Quomodo conciliantur, queris? mediam semitam arripe. Plinianus Bombyx noster est, si de re queritur: si de modo, alius est. Quæ ratione id conijciam, atrendite. Verba sunt Plinij ipsissima. Vermium Assyriorum origo è grandiore vermiculo gemina protendente sui generis conua; hi Erucæ sunt. Fir

deinde quod vocatur Bombylius, ex eo Necydalus, ex hoc in sex mensibus Bombyx, telas araneorum modo texunt ad vestem luxumque foeminarum. Turbat aliquid in ordine, nam primo est *angpis*, deinde Eruca, tertio bombyx, postremo Papilio siue Necydalus. Cætera planè conueniunt. Quin ex suis visceribus instar aranea telas diuicere, non pedum carminatione vellera subigere hoc loco planè recognoscit. Quid mirum autem si multa Plinium, Aristotelem, Diodorum, & cæteros in tanta rerum obscuritate fugerint? Nam licet opera bombycina ab ipsis Augusti temporibus fuerint celebrata, non tamen educati vermes in Græcia, ante Iustinianum, vsus eorumdem sub Rogerio manauit in Siciliam, è Sicilia in Gallias sub Carolo octauo, quod animaduertit Serræus in theatro Agriculturae. Hæc mihi ad conciliandas doctorum virorum sententias præmittenda visa sunt. Nunc singulas Enigmati partes relego tam claras, vt pene radio solis scriptæ videantur. Pro Bombyce puerum depinximus, quid mirum? Bombyx vulgo *selvelzir* teste Seruio nominatur. At hoc nomen & Hominem & Bombycem significat, quin ex Seribus populis factos bombyces mularum filij putant. Alij autem hi pueri sunt minusculi, alij grandiores, alius dormit, alius volat, quid hoc rei est? Quatuor sunt hic Seris metamorphoses prius à me significatæ. Tenelli & nudi pusiones sunt *angpis*, minusculi vermes, qui primum nascuntur ex papilionis semine. Grandiores & villosi sunt Erucæ. Qui verò molliter quiescit inter delicias, & riuulos aureos instar filorum depromit ex ore, bombyx est, serici, vt videtis, artifex. Qui pennatus tenet sublime Papilio siue Necydalus, ex ouato emerfit domicilio. Rem tenetis, causas & effecta cognoscite. Nascuntur bombyces varijs modis, ex semine, ex arboribus, ex Tauro siue necydali semine: hoc siue benignus solis tepor, siue mulieres fotu, sicut incubatu Gallinæ pullos, excludunt. Res nota est. Oriuntur præterea nonnunquam, sed rarissimè ex quercus, cupressi, & aliarum arborum folijs, quas hic depinximus. Ad summum, posteriora secula inuenere commentum, de quo profundum apud veteres silentium; si vermiculorum defecerit semen, iuuenicum capiunt, includunt stabulo, per viginti dies macerant, omni cibo potuque semoto: tantum mori folia

profuenter obijciunt, quibus saginatum
maclant, ex corrupto deinde cadauere (res
mira) progengerantur bombyces, qui sole in
Tauro existente, & augete luna com-
modius emittuntur ad pensa. Quamobrem
& has notas deliciauimus in apice tabula.
Spectabilis hæc femina, quæ nemem ver-
miculum quasi suos amores contempletur,
& ex eo magnum sperare videtur emolu-
mentum: Pamphila est, Coa mulier, nobilis
& delicata, quæ prima telas bombycum
reordiri, rursusque texere iauenit: non frau-
danda gloria excogitata rationis. Aggerit
autem flores, & odoramenta affundit suo ver-
miculo, quippe his omnibus delectatur.
Contra arceat mures, & oleum semouet (quod
hic per Palladem designauimus) hæc enim
bombycibus sunt infesta. Quis præterea vir
habitu regio pronus bombycem veneratur?
magnus hic est Chamus, ut vulgo appella-
tur, Tartarorum: Tartari autem sunt Seres,
apud quos hic vermis abunde nascitur: tanti
hunc faciunt, ut ex bombycinio opere sua
fermè simulacra, suos habeant Deos, unde
appositè pictor Serum principem ad Bomby-
cis cunas prouoluntur depinxit. Ridet hæc
ceremoniam rusticus philosophus, Anachar-
sidis tegmine contentus, & sericatos omnes
videtur his verbis compellare: O cæci mor-
tales, quid agitis? parum est ex mari vesti-
tum piscari, parum ex plumis auium, ex vel-
leribus, ex florum deperalanguine sectari,
etiam ignobilium vermium viscera per stu-
diosam luxuriam eraditis, ut aduentitio
cultu fulgeatis, vestri desertores, animalium
prædones, in hac vitæ læana omnium actores
flagitiorum, certè vos natura non recipit ni-
sifudos; Deus non nisi vilissimis pellibus
textit, ut solent qui ad metalla damnantur.
Vos vitæ dati, laboribus nati, metallo &
fodinis mancipati, vestium delicias quaeri-
tis? Parum fuit his vestibus foeminas in pu-
blico nudari, nisi & viros effæminassent. Vi-
cit Medicam gentem Alexander, victus est
à Medica veste, tanti est hæc eicatrix peccati
probròla nuditas, ut auro & sericis sit obdu-
cenda. Quærite quaslibet vestes per terras &
maria, vna tantum, vna est hominum vestis,

Virtus, Dei color. Hæc ille, opinor, dice-
ret, si vocem pictor fingere
potuisset.

L E O.

Expressus è Græco Phile,
Oppiani, &c.

Descriptio LXXV.

L Bonem ad timorem animantium videtur
produxisse natura. Cernis, ut flammeo co-
lore rutilus accenditur? ut superbè gradi-
tur? ut vasta se corporis mole efferens, præ se
despicit omnia? quantum est, & quam vege-
tum in hoc pondere robur? quanta in robore
alacritas, quantas in lubstrictis membris ani-
mosi spiritus dominatur vigor?

Caput illi amplum maiestatem feræ præ se
fert: magni & lucentes oculi, inter villosa su-
percilia scintillant, colla & armos effusa ve-
stiunt iuba, magna vis laterum spirat, maior
pectoris firmitas protuberat, maximus scintil-
lorum terror: qui totus est immanti dentium ri-
ctu septus. Quid genua loquar? quid tibia-
rum compagem? quid neruorum densitatem?
quid unguis? ex quibus, vel solis, leonem
possis agnoscere? quid in cæsum? quid saltum,
quid cursus celeritatem? quid omnia? Et cum
sit vbique magnus, quanto tamen se maior
est, si quando venatorum senserit impetum?
nulla tunc mora, exilitè spelunca, & primum
truculenta rugit immanitate: ad huius rugi-
tum pertimescunt, & aues cælo volantes, &
per sylvas vagantes feræ, & immersa maris
vorticibus belluæ, ipsæ denique nemorum
frondes, ipsi montium vestitus, ipsa saxa con-
tremiscunt; hoc veluti signo dato accingit se
ad pugnam, & primum longam, immanem,
villosam caudam explicans, terram plaudit:
mox ilia percurrans, eadem, veluti volunta-
rio flagello identidem diuerberans, ad sum-
mum oculis ei aculatur fulgura, oris profun-
dam voraginem aperit, dentes exerit, in ho-
stes summa velocitate innolat, hos cauda at-
terit, illos pedibus conculcat, aliorum tre-
mentes artus cruentis faucibus, sæ-
dilissima laceratione popu-
latur.

— — —